

Steven D. Smith

The Disintegrating Conscience and the Decline of Modernity.

Notre Dame, IN: University of Notre Dame Press. 2023. 275 sider.
Hardback. USD 55. ISBN 9780268206918

Anmeldt af Peter Olsen cand. theol., ph.d. Peter Olsen
Fjellhaug International University College
og Dansk Bibel-Institut
po@dbi.edu

Steven Douglas Smith (f.1952) er juraprofessor ved University of San Diego. Han har i årtier arbejdet med forfatningsret, frihed og samvittighedsspørgsmål. I sin seneste bog påviser han, hvordan forståelsen af menneskets samvittighed har ændret sig de sidste 500 år. Bogens tre hovedpersoner er Henrik 8.'s kansler Thomas More (1478-1535), USA's fjerde præsident James Madison (1751-1836) og højesteretsdommer William J. Brennan Jr. (1906-97).

Da Henrik 8. ikke kunne få paven til at annullere sit ægteskab med Katharina af Aragonien, løsrev kongen den engelske kirke fra Rom, skilte sig fra sin kone og giftede sig med Anne Boleyn. Alle embedsmænd i staten skulle skriftligt erklære, at disse skridt var berettigede. Det kunne *Thomas More* ikke. Hans samvittighed forbød ham det. Så blev han halshugget. Mens han var kansler, havde han medvirket til flere henrettelser af kættere eller 'lutheranere', som de ofte blev kaldt. Ved rigsdagen i Worms i 1521 havde Martin Luther nægtet at tilbagekalde sine bøger. Det havde han gjort med henvisning til sin samvittighed. Men både i Thomas Mores og i Steven Smiths optik var der en væsentlig forskel: "to Luther, conscience had an individualist... character. Whereas for More conscience had a primarily communal (and hence conservative) quality" (s.32). More følte sig forpligtet på Kirkens samvittighed; altså dens afgørelse af spørgsmål om tro og etik. Selv om Smith er voldsomt belæst, har han tydeligvis ikke selv læst Luther, men accepterer den katolske traditions beskrivelse af Luther som individualistisk og potentielt revolutionær. Men Mores kommunale samvittighed, bundet til kirke og tradition er et tankevækkende udgangspunkt for Smiths bog.

James Madison voksede op i Virginia, hvor Den episkopale Kirke (the Anglican Church) var statskirke. Alle indbyggere betalte kirkeskat til den. Han blev en af den nye nations Founding Fathers og medforfatter til USA's forfatning. Fordi det religiøse grundlag for staterne i USA var meget forskelligt, insisterede Madison på adskillelsen af stat og kirke. Han skrev: "all men are equally entitled to the free exercise of religion, according to the dictates of conscience" (s.62). I nyere tid er det ofte blevet beskrevet som et krav om adskillelse af stat og religion, men Madison ville kun skille stat og kirke. Hans samvittighed var bundet til Gud, og han havde ingen problemer med at bruge Bibelens Gud som begrundelse for politiske afgørelser. Han tillod dog andres samvittighed – bundet til Gud – at tilsige dem andre politiske afgørelser. Nationens eneste bekendelse måtte for Madison

være det enkelte menneskes samvittighed (s.120). Smith beskriver det som ”a common encompassing uber-faith. *E pluribus unum*” (s.127). Det latinske citat er USA’s motto: ”Ud af mange, Én.” Her er den kommunale samvittighed for alvor blevet individuel, men dog bundet til Gud.

En række afgørelser fra USA’s højesteret har i anden halvdel af det 20. århundrede ført denne udvikling frem til sin foreløbige kulmination: Det enkelte menneske har ret til at definere sin egen virkelighed uafhængig af både staten, religionen og alle andre mennesker. Vi skal nu være små guder i hver vores virkelighed: ”millions of little Godlets” (s.181). *William Brennan* var hovedmanden bag højesterets mange afgørelser i så henseende. Den første, der for alvor vakte opmærksomhed og modsigelse, var forbuddet i 1963 mod bøn og bibellæsning i offentlige skoler (s.153). Dommer Brennan var egentlig romersk katolik, men ikke så meget at det gjorde noget. Han var eksplicit om, at han levede i to rum: Det religiøse hører til i privatlivet. Det er bandlyst fra det offentlige rum. Smith kalder det ”compartmentalization.” I senere afgørelser fra højesteret er denne to-rums-tænkning blevet pålagt ikke bare politikere og dommere, men alle amerikanere. Derhjemme i privaten må man mene om religiøse og etiske spørgsmål (f.eks. abort), som man vil. Men ude i samfundslivet må det ikke få konsekvenser for andre mennesker. Smith konkluderer: ”The new orthodoxy... imposed on the life of the American people the same kind of potential fragmentation that Brennan’s compartmentalization had imposed on himself” (s.161).

Det enkelte menneske skal selv have lov til at afgøre, hvem vedkommende er, og hvad der er godt og rigtigt for ham eller hende. Dette kan man kalde samvittighedsfrihed, hvis man vil. Men det er en anden slags samvittighed end den, More og Luther henviste til. Madison ville også have svært ved at genkende den.

Steven Smith spørger (s.198f): Hvem er egentlig den person eller det ’selv’, der skal have lov til at afgøre virkeligheden selv? Er dette ’selv’ valgt eller givet? Hvis det er valgt, hvem er det så, der har valgt det? Og hvorfor skal vi andre værne om dette valg, når vedkommende bare kunne have valgt noget andet? Hvis det er givet ved fødslen, hvem eller hvad er det så givet af? Den succesfulde alliance, der kalder sig LGBTQ+, er splittet i dette spørgsmål: L og G mener, at selvet er givet. De har været lesbiske og bøsser fra fødslen. B, T og Q mener, at selvet er valgt, og alle skal respektere deres valg. Smith mener, at identitetspolitikken er opportunistisk. Man bruger gladeligt argumenter, der modsiger hinanden.

Jeg mener, at både debatten og bogen er overordentlig vigtig!